

Concept, opbouw en groeimogelijkheden van een honoursprogramma in Vlaanderen (UAntwerpen)

Marleen Eyckmans, Cis Van Den Bogaert, Chris Van Ginneken, Kim Toté, Frans Van Meir & Louis Maes

Samenvatting: In september 2011 startte de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen (Faculteit FBD, UAntwerpen) met een Honours College, een nieuwe uitdaging voor excellente studenten én voor de faculteit. In dit artikel wordt het concept en de achterliggende gedachte voor het ontstaan van het Honours College toegelicht.

De auteurs bespreken de evolutie van het programma en de keuzes die de faculteit maakte tijdens de opstart en verderzetting van het honoursprogramma. Hierbij komen het studentenprofiel, de selectiecriteria, de verschillende onderdelen van het programma, enkele curriculaire aandachtspunten en de (inter-)nationale groeimogelijkheden aan bod. Doorheen de uiteenzetting wordt het belang van de medeverantwoordelijkheid van de participerende studenten, de identiteit van een programma en het cruciale van internationalisering aangekaart. Waar mogelijk wordt verwezen naar andere initiatieven rond honoursonderwijs in Vlaanderen.

Het Honours College van de Faculteit FBD biedt academisch sterk presterende studenten een activerende leeromgeving waardoor ze al vroeg in hun universitaire opleiding nauw in contact komen met het wetenschappelijk onderzoek. Voor de auteurs is een honoursprogramma dan ook de uitkristallisatie van het idee dat hoger onderwijs de talenten van elke student optimaal ontwikkelt.

Trefwoorden: honoursprogramma, studentenparticipatie, internationalisering

Auteurs: Dr. M. Eyckmans (marleen.eyckmans@uantwerpen.be) is werkzaam bij de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen, België.

Dr. C. Van Den Bogaert, is werkzaam bij Departement Onderwijs aan de Universiteit Antwerpen, België.

Prof. dr. C. Van Ginneken, is werkzaam bij de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen, België.

Dr. K. Toté, is werkzaam bij de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen, België.

Prof. dr. F. Van Meir, is werkzaam bij de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen, België.

Prof. dr. L. Maes, is werkzaam bij de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen, België.

Inleiding

Het hoger onderwijs in Vlaanderen heeft de laatste jaren te maken met een toenemende diversiteit in achtergrond en basiskennis bij startende studenten. Aan de ene kant blijkt een deel van de beginnende studenten niet te beschikken over de begincompetenties die het hoger onderwijs verwacht. De instellingen reageren hierop door een waaier aan initiatieven aan te bieden voor studiekeuzebegeleiding of bijsturing. Studenten van de UAntwerpen kunnen zich bijvoorbeeld voorbereiden op hun opleiding via het 'Aan de slag'-pakket (UAntwerpen, 2015, "Aan de slag") en via het overbruggingsonderwijs waarin twee weken voor de start van het academiejaar sessies chemie, wiskunde, studievaardigheden en Nederlands aan bod komen (UAntwerpen, 2015, "Overbrugging"). Tijdens het academiejaar staan de monitoren chemie, wiskunde en fysica van het Monitoraat Wetenschappen de studenten bij (UAntwerpen, 2015, "Monitoraat").

Aan de andere kant wordt een deel van de instromende studenten intellectueel niet genoeg geprikkeld en worden de talenten die deze studenten bezitten niet ten volle aangesproken. Daarom startte de Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen (FBD) in 2011 met een Honours College. In deze faculteit gaat de interesse van studenten vooral uit naar wetenschap en onderzoek; de reden waarom het programma van het Honours College gericht is op wetenschappelijke verdieping. Uit de motivatiebrieven van de kandidaten bleek "de mogelijkheid om snel in de wereld van het wetenschappelijk onderzoek te duiken" het meest voorkomende argument voor studenten om zich kandidaat te stellen. Ook bij de planning van de onderdelen van het honoursprogramma over de academiejaren heen, werd het snel duidelijk dat starten met de verdieping noodzakelijk was om de interesse van de studenten te behouden. Zeven van de tien studenten haakten namelijk in het eerste programma van 2011 af omdat de verdieping pas in het tweede onderdeel van het programma startte.

In dit artikel wordt het concept 'Honours College' nader uitgewerkt en onderbouwd aan de hand van de ontwikkeling en evolutie van de verschillende onderdelen. Vervolgens wordt ingegaan op een aantal curriculaire aandachtspunten bij het opstarten van een honoursprogramma en ten slotte op (inter-)nationale groeimogelijkheden.

Het concept 'Honours College'

Hierna wordt het concept 'Honours College' van de Faculteit FBD aan de UAntwerpen uitgewerkt in de onderdelen 'instroom' (het studentenprofiel, de selectie), 'doorstroom' (de exploratie van het wetenschappelijk onderzoek, de *honours* onderzoeksstage en wetenschappelijke rapportering en de interdisciplinaire en sociale activiteiten) en, hetzij beperkt, 'uitstroom'.

Het programma is voornamelijk verdiepend disciplinair gericht met aandacht voor verbredende interdisciplinariteit en de verdere ontwikkeling van communicatie- en schrijfvaardigheden (zie figuur 1). Studenten volgen het Honours College extracurriculair tijdens het tweede en derde bachelorjaar en krijgen op het einde van het programma een getuigschrift uitgereikt op de plechtige proclamatie van de faculteit.

Figuur 1. Schematisch overzicht van het Honours College

Instroom

Belangrijk bij het uitwerken van een honoursprogramma is het beschrijven van de studenten die zullen worden toegelaten. Een duidelijke visie ontwikkelen met de betrokkenen van een faculteit, instelling, onderwijsgroep, enzovoort, helpt om het programma vorm te geven. Een goede communicatie naar alle *stakeholders*, zowel studenten als docenten en onderzoekers, zorgt voor een grotere slaag- en overlevingskans van het programma. In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op het studentenprofiel en de selectieprocedure van het Honours College.

Studentenprofiel

Het studentenprofiel waar het Honours College naar op zoek is, kan als volgt worden omschreven:

- ~ studenten die meer kunnen en meer willen doen dan het reguliere programma voorziet;
- ~ studenten die een exceptionele interesse hebben in wetenschap en onderzoek én open staan voor andere disciplines;
- ~ studenten die meer uit hun studie willen halen.

Het is niet altijd de student met de beste cijfers in het reguliere programma die de beste *match* vormt met het honoursprogramma. Het verlangen om te leren, de gedrevenheid om uit te blinken, en creatief te denken blijken erg van belang om een extra uitdaging aan te gaan en deze uitdaging tot een goed einde te brengen (Kool & Wolfensberger, 2014); intelligentie en doorzettingsvermogen zouden minder bepalend zijn voor excellentie bij studenten (Scager, Akkerman, Keesen, Mainhard, Pilot, & Wubbels, 2012).

Voor het eerste honoursprogramma in 2011 werden studenten die gemiddeld 75% scoorden in hun eerste bachelorjaar uitgenodigd voor een informatiesessie. De jaren daarna verlaagde het vereiste gemiddelde percentage naar 65% om meer studenten de kans te bieden zich te engageren voor het programma. Door deze verandering bleken er aan de ene kant studenten moeite te hebben om hun gemiddelde score in het reguliere programma hoog te houden; aan de andere kant waren er geselecteerde studenten met een gemiddelde score lager dan 70% die hogere scores haalden tijdens deelname aan het programma. In het academiejaar 2015-2016 werd geopteerd om opnieuw enkel studenten met een gemiddelde van 70% uit te nodigen omdat het prioritair blijft om het reguliere programma met glans af te ronden. Studenten uitnodigen op basis van scores blijft een evenwichtsoefening. Sommige studenten zijn immers nog niet volledig vertrouwd met het hoger onderwijs. Andere studenten hebben zich nog niet helemaal ontwikkeld of hebben door uitzonderlijke omstandigheden niet gepresteerd naar hun beste vermogen (zie het begrip 'latent talent' in Van Eijl et.al., 2013a en Wolfensberger & Pilot, 2014). De selectie voor het Honours College houdt hier gedeeltelijk rekening mee door pas na de tweede zitting (de herkansing) de gemiddelde prestaties van de studenten te berekenen. Er zijn nog andere formules denkbaar om studenten toe te laten waarbij minder wordt gefocust op academische prestaties. Enkele honoursprogramma's, zoals het Life Sciences Honours programma aan de Universiteit Gent (UGent, 2015, Honours programme in Life Sciences: breaking frontiers) en het facultaire honoursprogramma in de Faculteit Rechtsgeleerheid van de Katholieke Universiteit Leuven (KULeuven, 2015, Honourprogramma Rechtsgeleerdheid), bieden bijvoorbeeld een *wild card* aan. Studenten die niet geselecteerd werden op basis van cijfers maar wel zeer gemotiveerd zijn, kun-

nen met deze *wild card* een aanvraag indienen. In de nabije toekomst wordt deze *good practice* besproken in de faculteit om na te gaan of er in het Honours College ook ruimte gecreëerd kan worden voor de aanbidding van een dergelijke *wild card*.

Selectie

In het reguliere onderwijs van de Faculteit FBD worden de onderzoeksgroepen sterk geconsulteerd voor stages, scripties, bachelor- en masterproeven, enzovoort. Dit vormt de basis voor een beperking in het aantal studenten dat elk jaar kan starten met het Honours College: 12 bachelorstudenten per academiejaar stromen in.

Elk honoursprogramma legt daarnaast ook relevante bijkomende accenten tijdens de selectie. In het recent opgestarte honoursprogramma aan de Faculteit Wetenschappen van de UAntwerpen (UAntwerpen, 2015, Honoursprogramma Faculteit Wetenschappen) en het al langer bestaande Honours Award in Sciences van de Universiteit Gent (UGent, 2015, "onours Award in Sciences", worden studenten bijvoorbeeld persoonlijk aangesproken/gecontacteerd door sleutelpersonen van elke opleiding (*scouting*). Voor het universiteitsbrede programma aan de Universiteit Gent (UGent, 2015, Quetelet colleges), bestaat de selectie niet alleen uit een motivatiebrief en de studieresultaten maar ook uit een schrijfpdracht gevolgd door een debat in kleinere groepen.

In het huidige Honours College organiseert de Faculteit FBD een informatiesessie en een selectie na kandidaatstelling. Tijdens de *informatiesessie* aan het begin van het tweede bachelorjaar, presenteert de decaan van de faculteit, bijgestaan door de coördinator van het Honours College, het programma aan de studenten die aan de criteria voldoen. Na de algemene toelichting volgen er presentaties van Honours College-studenten die al een jaar in het programma actief zijn. Zij geven een kort overzicht van hun onderzoekstages om de kandidaten te illustreren welke meerwaarde en welke ervaring het honoursprogramma hen kan bieden.

In 2011 werd in de *selectieprocedure* van geïnteresseerde kandidaten enkel een motivatiebrief verwacht. Het bleek echter moeilijk om enkel op basis van de schriftelijke motivatie met de nodige transparantie, objectiviteit en betrouwbaarheid een selectie door te voeren. In 2012 organiseerden de opleidingsverantwoordelijke Diergeneeskunde en de coördinator daarom voor de kandiderende studenten Diergeneeskunde aanvullende selectiegesprekken. Deze uitbreiding van de selectieprocedure werd door de studenten uitermate geapprecieerd. Ze bood hun meer kansen zichzelf en de reden van hun kandidaatstelling voor te stellen. Ook liet het gesprek toe te peilen of de kandidaat genoeg tijd kan vrijmaken zonder andere essentiële en verrijkende activiteiten te moeten stopzetten (studenten- en familiaal leven, hobby's, vrijwilligerswerk, ...). Voor deze redenen werd een selectiegesprek een vast onderdeel van de selectieprocedure voor alle kandidaten en werd dit nog verder uitgebreid. De

motivatiebrief (en het ondertekend deelnameformulier) blijft de eerste stap voor geïnteresseerde kandidaten. Zij worden daarna uitgenodigd voor een selectiegesprek waarin de coördinator van het programma, een opleidingsverantwoordelijke en een Honours College-student vragen stellen rond motivatie, karaktereigenschappen, en extracurriculaire interesses. De Honours College-student werd erbij betrokken als 'ervaringsdeskundige'. De studenten die in 2015 werden uitgenodigd voor het selectiegesprek, kregen twee wetenschappelijke artikels opgestuurd waaruit ze er één mochten kiezen. De kandidaten werden geïnformeerd over het feit dat ze een vraag moesten kunnen beantwoorden over één van de toegestuurde artikels maar kregen vooraf geen criteria waarop ze beoordeeld zouden worden. Tijdens het selectiegesprek werd dieper ingegaan op het gekozen artikel. Hierbij was de inhoud van het artikel van ondergeschikte waarde. Het was vooral de bedoeling om te peilen naar de manier waarop de studenten de vaak nog onbekende inhoud benaderden en of ze genoeg inzicht hadden gekregen om er (basis)vragen over te beantwoorden. Met deze uitbreiding van de selectieprocedure wordt het sneller duidelijk welke studenten er via het Honours College kunnen excelleren en voor welke studenten dit extra pakket net wat te vroeg komt. De kandidaten die het programma niet mogen starten, krijgen op deze manier ook sneller en vollediger feedback dan toen er enkel op een motivatiebrief beoordeeld werd. De studenten geven dan ook aan dat de selectie voor hen, op de uitgebreidere manier, objectiever is.

Doorstroom

Een honoursprogramma aanbieden waarvan de meerwaarde en het uiteindelijke doel transparant zijn, is een streefdoel van het Honours College. Opnieuw is een goede communicatie met alle *stakeholders* van belang. In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op de verschillende onderdelen van het honoursprogramma en op de leermogelijkheden voor deelnemende studenten.

Exploratie wetenschappelijk onderzoek (tweede bachelorjaar - eerste semester)

De geselecteerde studenten verkennen minstens twee onderzoeksgroepen van de faculteit tijdens het eerste semester van het tweede bachelorjaar (inclusief kerstvakantie). De student initieert het eerste contact met het aanspreekpunt van het laboratorium en krijgt er vervolgens een rondleiding. Praten met de aanwezige doctoraatstudenten en het technisch personeel helpt de studenten een beeld te vormen van de activiteiten van de onderzoeksgroep. Wanneer een onderzoeksgroep en het onderzoek dat er gevoerd wordt, de student aanspreekt, kan hij/zij afspraken maken met de *talentcoach* (de verantwoordelijke begeleider in de onderzoeksgroep) om te

worden uitgenodigd op bijvoorbeeld de stafvergaderingen, oefensessies van doctoraatsverdedigingen, ‘*problem classes*’ en ‘*journal classes*’. Zo proeven de studenten van de dagelijkse werking van een laboratorium en worden ze snel geconfronteerd met de organisatie en de resultaten van onderzoek, waardoor de interesse voor een specifieke onderzoeksdiscipline kan worden aangewakkerd.

De studenten houden een portfolio bij waarin ze minstens twee onderzoeksgroepen en minstens vier bijgewoonde activiteiten bespreken. Ze geven ook twee onderzoeksgroepen op waar ze graag de Honours onderzoeksstage zouden willen uitvoeren. De coördinator scoort het portfolio aan de hand van vastgelegde evaluatiecriteria rond lay-out en indeling, taalgebruik en invulling en verwerking van de opdracht (Een overzicht van de gemiddelde scores (min. 0 – max. 20) per Honours College groep staat in tabel 1). Er worden geen cijfers gecommuniceerd naar de studenten, wel indicaties (bv. volledig, niet volledig). Het programma hecht daarnaast veel belang aan het respecteren van de opgelegde deadlines en het voeren van de juiste communicatie van studenten met alle betrokkenen bij het Honours College.

Tabel 1. Gemiddelde score (min. 0 – max. 20), standaarddeviatie en *range score* van de portfolio’s per Honours College groep. Voor de groep 2011-2013 werd het portfolio niet gescoord.

Honours College groep	Gemiddelde score portfolio’s	Standaarddeviatie score portfolio’s
2011-2013	*	*
2012-2014	18,8	0,89
2013-2015	17,5	1,98
2014-2016	17,4	1,91
2015-2017	17,3	1,78

Honours onderzoeksstage en wetenschappelijke rapportering (tweede bachelorjaar - tweede semester en derde bachelorjaar)

Gedurende minstens drie weken worden de studenten begeleid tijdens een actieve deelname aan onderzoek binnen een laboratoriumomgeving: de Honours onderzoeksstage. De studenten bespreken eerst een onderzoeksplan met hun *talentcoach*, waar ze duidelijke afspraken maken rond het onderwerp, de timing en de materialen en methoden. De stage zelf wordt meestal tijdens de zomervakantie tussen het tweede en derde bachelorjaar uitgevoerd om zo min mogelijk te interfereren met de

reguliere opleiding. De studenten worden ingebed in de onderzoeksgroep en kunnen bijvoorbeeld het onderzoek van een doctoraatstudent of technisch medewerker mee volgen of werken aan een eigen project. Tijdens de stage werken de studenten zowel aan hun communicatie- en schrijfvaardigheden als aan hun onderzoeksvaardigheden. Sinds 2015 vullen de *talentcoaches* onder meer daarover een beoordelingsformulier in na de stage.

De studenten presenteren aan het begin van de derde bacheloropleiding hun project aan elkaar, aan geïnteresseerden van de faculteit, en aan de nieuwe lichter kandidaten voor het Honours College. Tijdens de presentaties worden de studenten extra bevraagd door de coördinator en/of door het publiek. Na de presentatie krijgen de studenten persoonlijke feedback van de coördinator aan de hand van vaste evaluatiecriteria.

De studenten schrijven een rapport over hun Honours onderzoeksstage in de vorm van een wetenschappelijk artikel. Ze gebruiken hiervoor de richtlijnen van een tijdschrift waarin de onderzoeksgroep geregeld publiceert. Sommige studenten kiezen ervoor om een Engelstalig artikel te schrijven, maar dit wordt niet verplicht. Extra aandacht gaat naar de evolutie die het schriftelijk werk doormaakt: verbetert de kwaliteit na feedback? Naast een evaluatie en opvolging door de talentcoach, evalueert de coördinator het schriftelijk werk (met een tussentijds feedbackmoment) en geeft hij/zij persoonlijke feedback over de kritisch wetenschappelijke benadering, de verwerking van de resultaten en de opbouw van het einddocument. De coördinator kijkt ook toe op het wetenschappelijk en correct taalgebruik van de student. Gemiddeld scoort 80% van de studenten een 'uitstekend' op deze categorieën, het overige percentage studenten scoort vooral 'zeer goed' en uitzonderlijk wordt een 'goed' gescoord.

Interdisciplinaire en sociale activiteiten (derde bachelorjaar)

Het Honours College wil, naast de verdieping in het wetenschappelijk onderzoek, aanzetten tot interdisciplinariteit en sociaal engagement. Waar de studenten tot vorig academiejaar de Studium Generale-lezingencyclus dienden te volgen als vast onderdeel van het programma, kunnen ze vanaf academiejaar 2015-2016 kiezen tussen deze lezingencyclus of het zelf invullen van dit onderdeel van het programma (zie 'curriculaire aandachtspunten – kwaliteitszorg' voor de achterliggende redenen van deze wijziging).

De Studium Generale-lezingencyclus (UAntwerpen, 2016, "Studium Generale") heeft als doel studenten, doctorandi en het brede publiek samen te brengen om hen te informeren en te laten debatteren over belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen. Elke sessie (er zijn er acht per cyclus) begint met een lezing van een uur door een gastspreker, gevolgd door vraagstelling en debat met het publiek. Van de studenten

wordt verwacht dat ze één onderwerp uit de sessies verder uitdiepen in een paper. De paper wordt beoordeeld door de coördinator van Studium Generale of de gastspreker die het gekozen onderwerp toelichtte.

Wanneer de studenten kiezen om dit onderdeel van het programma zelf in te vullen, zoeken ze zelfstandig naar minstens drie verbredende lezingen en één verbredende *Massive Open Online Course* (MOOC). De student krijgt hierbij de nodige ondersteuning van de coördinator, die ook de keuzes van de studenten bekijkt en goedkeurt. Van elke activiteit schrijft de student een reflectie die door twee medestudenten wordt gepeerreviewd vooraleer de coördinator en een opleidingsverantwoordelijke de reflectie beoordelen. Deze nieuwe optie werd in 2015-2016 door twee studenten gekozen.

Daarnaast wordt er van de honoursstudenten van het derde bachelorjaar verwacht dat ze een uitstap organiseren in de paasvakantie, voor henzelf en de net gestarte Honours College-studenten. Het betrekken van de industrie gebeurt momenteel nog niet systematisch en de uitstap is de ideale gelegenheid om, naast het sociale aspect, het toekomstig werkveld te verkennen. De organisatie ligt volledig bij de studenten zelf.

Uitstroom

In de vijf jaar dat het Honours College loopt, werd stelselmatig aan de selectieprocedure en selectiecriteria gewerkt. Door de verschillende selectiecriteria over de jaren heen en de beperkte grootte van een studentengroep per academiejaar (zie instroom), is het enerzijds moeilijk om conclusies te trekken over de verschillen in studiesucces tussen de studentengroepen van elke jaargang van het Honours College. Anderzijds zijn er wel enkele factoren gekend die de motivatie van de studenten, en daarop volgend het studiesucces, beïnvloedden. In de inleiding gaven we al mee dat het eerste programma een sterke *drop-out* kende omdat studenten niet meteen voeling kregen met hun wetenschappelijke interesse en worstelden met het verbredende gedeelte van het programma. In tabel 2 worden de aantallen studenten gepreciseerd die werden uitgenodigd, kandideerden, geselecteerd werden en (voor zover deze cijfers bekend zijn) slaagden voor het programma. Door een verschuiving in de onderdelen van het Honours College vanaf 2012, worden de studenten meteen ingebed in wetenschappelijk onderzoek en kende het programma een stabielere studiesucces.

Ook de prestaties van de studenten tijdens het Honours College worden opgevolgd: na het tweede bachelorjaar geldt als algemene regel dat studenten die niet alle credits van het reguliere programma behaalden, het Honours College moeten verlaten. Wanneer nodig, wordt dit per student bekeken en wordt de ervaring van de onderzoeksgroep met de student betrokken bij de uiteindelijke beslissing. Zo zijn

er in de laatste jaren twee studenten die het Honours College mochten verder zetten met een tekort omdat hun motivatie, betrokkenheid en positieve houding indruk maakte op de onderzoeksgroep waarin ze werkten. Het omgekeerde komt uiteraard ook voor; enkele studenten met een tekort die een minder goede indruk achterlieten en/of studenten die duidelijk maakten dat de motivatie verminderd was, hebben het Honours College verlaten.

Het opvolgen van de uitstroom en de toekomstige carrières van de Honours College studenten is een blijvend werkpunt waarin de komende jaren verder geïnvesteerd zal worden.

Tabel 2. Aantallen studenten uitgenodigd, gekandideerd, geselecteerd en geslaagd per Honours College groep. Bij de aantallen studenten die werden uitgenodigd, wordt telkens het percentage t.o.v. de totale groep generatiestudenten van de faculteit uitgedrukt. Voor groepen 2014-2016 en 2015-2017 zijn nog geen uitstroomcijfers bekend.

	2011-2013	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017
Uitgenodigd	28 (5.8%)	79 (16%)	74 (15.3%)	74 (16.3%)	55 (10.5%)
Gekandideerd	10	20	22	17	15
Geselecteerd	n.v.t.	12	13	12	12
Geslaagd	3	10	11		

Curriculaire aandachtspunten

Achtereenvolgens wordt ingegaan op kwaliteitszorg en leerkrediet.

Kwaliteitszorg

Bij de start van elk onderdeel van het programma, krijgen de studenten enkele richtlijnen en worden er deadlines afgesproken. Er werd gekozen om niet te veel richtlijnen op te leggen omdat deze studenten de vrijheid aankunnen en zelfs verder gaan in de uitwerking van de opdrachten dan oorspronkelijk verwacht:

- ~ Voor het portfolio wordt er bijvoorbeeld geen sjabloon voor de rapportering voorzien maar geven de studenten zelf vorm aan hun portfolio.

- ~ Voor de PowerPointpresentatie wordt een presentatie verwacht van vijf minuten (maximum 12 slides) maar er is geen indeling die de studenten moeten volgen.
- ~ Voor het schriftelijk werk over de Honours onderzoeksstage geldt enkel de richtlijn dat het artikel moet worden opgesteld in de stijl van een *journal* waarin de onderzoeksgroep publiceert.

De coördinator van het programma staat in nauw contact met de Honours College-studenten; zij zijn altijd welkom om vragen te komen stellen. De rol van de coördinator als een constante factor in het programma is erg belangrijk en een lange-termijnengagement is hierbij noodzakelijk om de continuïteit van het programma te garanderen (Van Eijl, Pilot, Wolfensberger, & Schreve-Brinkman, 2010).

De studenten hebben steeds de mogelijkheid om problemen te signaleren en zelf feedback te geven. Daartoe zijn er twee vaste momenten in het programma voorzien: tijdens het persoonlijke feedbackgesprek na de presentatie, en op het einde van het programma tijdens een specifiek focusgesprek. Op het focusgesprek wordt elk onderdeel besproken, wordt er nagegaan of het programma aan de verwachtingen voldeed, welke competenties de studenten hebben verworven en of er suggesties zijn ter verbetering van het programma (Van Eijl, Pilot, & Heemskerck, 2013b). De coördinator organiseert het focusgesprek, maar geeft de studenten ook de kans om bij een onafhankelijke partij (het diensthoofd van de coördinator) opmerkingen te geven over de coördinator zelf. In het interdisciplinaire onderdeel van het programma (zie Doorstroom) is bijvoorbeeld een verandering geïnitieerd door opmerkingen en suggesties van de studenten zoals “het breder thema is boeiend, maar zelf invulling mogen geven aan dit gedeelte spreekt zeker aan” of “sommige lezingen liggen echt buiten mijn comfortzone, ik wil graag een verbredend onderwerp met een onverwachte link naar wetenschap”. Het is duidelijk dat ook in de praktijk het betrekken van studenten bij beslissingen over de inhoud van het honoursprogramma en het geven van verantwoordelijkheid voor specifieke taken de samenwerking stimuleert, zoals besproken in Van Ginkel, Van Eijl, en Pilot (2014).

De groep afgestudeerde Honours College-studenten is momenteel nog klein (zie uitstroom), maar de positieve ervaringen en de gedeelde inzichten van de studenten beamen het onderzoek van Wolfensberger, Sweijen, Van Eijl, Hartog, & Van der Vaart (2010): op het gebied van de persoonlijke ontwikkeling, de communicatieve en onderzoeksvaardigheden, het nemen van initiatief en het vaststellen van eigen ambities wordt vooruitgang geboekt door het volgen van deze vorm van excellentieonderwijs. Zelf gaven de studenten van 2012-2014 en 2013-2015 tijdens het focusgesprek aan dat het Honours College hen meer zelfvertrouwen heeft gegeven, hen beter heeft gemaakt in het presenteren en schrijven, en dat ze meer inzicht kregen in onderzoek en beter voorbereid zijn om een bewustere keuze te maken voor hun masteropleiding. Meer aandacht voor het bedrijfsleven en een blijvende betrokkenheid als alumni bij

het Honours College zijn volgens de studenten verbeterpunten. Met de huidige generatie Honours College-studenten wordt ook aan een competentieprofiel van het honoursprogramma gewerkt zodat ook het leerresultatenkader van het programma transparanter wordt.

Leerkrediet

Elke student die in het Vlaamse hoger onderwijs start, krijgt een ‘rugzakje’ leerkrediet, uitgedrukt in ECTS-studiepunten. Elk academiejaar zetten studenten bij hun inschrijving leerkrediet in dat ze terugverdienen door te slagen voor hun opleidingsonderdelen. Een student die geen leerkrediet meer heeft, wordt in principe een verdere inschrijving geweigerd. Met het leerkrediet wordt dus het studiesucces van de student gevolgd waardoor blijven studeren zonder resultaten te boeken, niet mogelijk is (Onderwijs Vlaanderen, 2016, “Wat is het leerkrediet”).

De Faculteit FBD kiest ervoor om geen formele ECTS-studiepunten aan het programma toe te kennen. Dit zorgt ervoor dat de studenten geen leerkrediet en extra studiegeld moeten investeren, naar analogie met andere initiatieven voor ondersteuning en begeleiding van studenten (zie Inleiding). Het risico voor de studenten om deel te nemen aan het Honours College blijft aldus, in termen van leerkrediet en studiekost, beperkt. Het kan beargumenteerd worden dat de studenten die wel leerkrediet opnemen en studiegelden betalen, bewuster kiezen en gemotiveerder zijn om het programma af te werken. Dit wordt ook aangekaart in Wolfensberger, Van Eijl, en Pilot (2003), waarin wordt aangegeven dat het niet toekennen van formele studiepunten een druk legt op de levensvatbaarheid van het programma. Omdat er geen formele ECTS-studiepunten worden toegekend, kiezen de studenten minder gemakkelijk voor een dergelijk programma. De studenten die het Honours College aan de Faculteit FBD volgen, gaven in gesprekken te kennen dat het voor hen eerder omgekeerd zou werken: de drempel om deel te nemen zou voor hen verhogen als zij formele ECTS-studiepunten moeten inzetten. Dit sterkt de Faculteit FBD in haar keuze om geen studiegeld en leerkrediet te vragen aan deelnemende studenten ook al wordt er een extra tijdsbesteding gevraagd van de coördinator en de onderzoeksgroepen van de faculteit. Voorlopig zien de onderzoeksgroepen dit als een verrijking en een mogelijkheid tot het scouten van talenten met oog op een verderzetting van de academische carrière in de betrokken onderzoeksgroep.

(Inter-)nationale groeimogelijkheden

In het huidige Honours College is er beperkt aandacht voor internationalisering. Studenten komen wel in contact met een internationale context in de onderzoeksgroepen, kunnen ervoor kiezen om het artikel in het Engels te schrijven, en hebben de optie om een workshop of *summerschool* in het buitenland te volgen (ter vervanging van de Honours onderzoeksstage), maar echt specifiek wordt er nog niet ingezet op internationale interacties en interculturele competenties. Tijdens de voorbije academiejaren werd namelijk eerst verder gewerkt op de kwaliteitszorg en inbedding van het programma in de dagelijkse werking van de faculteit. Stap voor stap wordt het honoursprogramma aangevuld met haalbare en stimulerende activiteiten. Ook het gebrek aan financiering en een medewerker die uitsluitend met honoursonderwijs kan bezig zijn, ligt aan de basis van een beperkte focus op internationalisering.

Het honoursprogramma dat sinds 2012 wordt aangeboden door de 'Université Metropolitaine', een samenwerking tussen de KU Leuven Campus Kortrijk (Vlaanderen), de Université Catholique de Louvain - Mons (Wallonië) én de PRES Université Lille Nord De France, staat al verder met het inzetten op deze specifieke competenties (Metropolitan University, 2015, "Honours College"). Dit extracurriculaire programma combineert het ontwikkelen van academische en wetenschappelijke vaardigheden met het ontdekken van de grensregio en brengt bachelorstudenten van de drie regio's samen. Ook Hogeschool Vives organiseerde in het najaar 2015 voor het eerst een *honours degree* rond een maatschappelijk thema met daarbij een *bootcamp* in het buitenland (Vives, 2015, "Honoursdegree"). Verder laat het interfacultaire Honours Programma in Life Sciences: '*Breaking frontiers*' van de Faculteiten Diergeneeskunde, Farmacie en Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen aan de Universiteit Gent de studenten bijvoorbeeld toe om een laboratoriumstage in het buitenland te lopen (UGent, 2015, "Honoursprogramme in Life Sciences"). Het uitnodigen van internationale en nationale gastsprekers en excursies naar instellingen in binnen- en buitenland, vormen dan weer de internationale dimensie van het facultaire honoursprogramma van de Faculteit Rechtsgeleerdheid aan de KU Leuven (KULeuven, 2015, "Honoursprogramma Rechtsgeleerdheid").

Deze initiatieven om het excellentieonderwijs internationaler te maken zijn erg belangrijk, maar staan voorlopig nog redelijk op zichzelf. Internationale en nationale uitwisseling van *good practices* is de ideale manier om excellentieonderwijs te laten evolueren tot dynamische, vernieuwende en vooruitstrevende programma's. Wanneer verschillende faculteiten in eenzelfde universiteit of over landsgrenzen heen initiatieven starten rond excellentieonderwijs, van elkaar leren en met elkaar samenwerken om bepaalde onderdelen van de programma's te stroomlijnen en naar een hoger niveau te tillen, wordt pas echt ten volle het potentieel van deze programma's benut. Het gemis van een stimulerende ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid,

vertraagt dit proces en laat de ideeën die er nu zijn versplinterd achter.

Het boek *'Talent development in European Higher Education'* (Wolfensberger, 2015) geeft een eerste blik achter de schermen van de bestaande honoursprogramma's in Europa en genereerde een basis voor het ontstaan en uitwerken van een Europees netwerk rond excellentieonderwijs. In dit kader werd in juni 2015 een eerste internationale bijeenkomst georganiseerd met deelnemers uit België, Duitsland, Denemarken, Engeland, Nederland, Oostenrijk, Zweden en Zwitserland. Een internationale stuurgroep is samengesteld om effectief het Europees netwerk tot stand te brengen (Honours in Europe, 2015). Met een overkoepelend netwerk kan er ook gericht onderzoek worden uitgevoerd naar bijvoorbeeld de redenen waarom geschikte studenten zich niet kandidaat stellen, de studieloopbaan van honoursstudenten, en de aansluiting van honoursprogramma's op het academische en niet-academische werkveld. Het garanderen van de kwaliteit van excellentieonderwijs is ook een topic dat internationaal voorgelegd kan worden. Zoals Coppoolse, Van Eijl, en Pilot (2013), Van Eijl et al. (2010) en Wolfensberger en Pilot (2014) aangeven is het belangrijk om op een valide en betrouwbare manier het niveau van de leerresultaten van honoursprogramma's en de competenties van honoursalumni vast te stellen. Hierbij wordt de vraag gesteld welke beoordelingsmethoden recht doen aan de mate van complexiteit en zelfstandigheid die de leerresultaten van honoursprogramma's kenmerken. Een externe internationale benchmarking kan hier in de toekomst belangrijke inzichten bijbrengen. De Faculteit FBD staat hier volledig achter en weet uit haar ervaring met onderwijs- en onderzoeksvisitaties dat deze processen vaak moeizaam verlopen maar nodig zijn om competitief en relevant te blijven.

Conclusie

Voor de participerende studenten is een hoofdrol weggelegd in de kwaliteitszorg van het honoursprogramma. Een open communicatie over de verwachtingen, behaalde leerresultaten en verbeterpunten vormt namelijk een belangrijke stap in het groei-proces van excellentieonderwijs en geeft de studenten de verantwoordelijkheid die ze verdienen. Hiermee wordt ook een *'One size fits all'* vorm van honours voor elke instelling of specifieke opleiding vermeden. De nodige vrijheid en individualiteit op het niveau van een programma en een instelling toelaten is cruciaal. Het al dan niet toekennen van leerkrediet aan een honoursprogramma wordt bijvoorbeeld sterk beïnvloed door de omgevings- en populatiementaliteit en weegt daardoor op de slaagkansen van een programma.

Daarnaast is internationalisering onontbeerlijk en niet meer weg te denken uit excellentieonderwijs. Het vormt dé pijler die in de toekomst het zwaarste zal door-

wegen en waarvoor ondersteuning, zowel financieel als visionair, nodig is vanuit de Vlaamse Overheid en, met uitbreiding, België en Europa. Momenteel wordt er origineel omgegaan met beperkte middelen en werken enthousiaste medewerkers in onderwijsinstellingen naar hun beste vermogen om kansen te bieden aan getalenteerde studenten. Deze *bottom up* aanpak vanuit individuele ankerpunten uit onderwijsinstellingen wordt best aangevuld met *top down* initiatieven vanuit regeringen om lange termijn resultaten te boeken.

Met de beschrijving van het Honours College aan de Faculteit FBD willen de auteurs aantonen dat een honoursprogramma geen vast gegeven is, maar flexibel moet zijn en evolueert op basis van nieuwe inzichten, de creativiteit van de deelnemers en internationale *good practices*. Het Honours College wil de juiste kansen bieden aan de juiste studenten; niet de studenten met alleen hoge cijfers, maar studenten die ook kunnen inspireren, kunnen creëren, flexibel en geïnteresseerd zijn. De alumni van het Honours College vormen hopelijk het beste bewijs van deze visie.

Referentielijst

- Coppoolse, R., Van Eijl, P., & Pilot, A. (red.) (2013). *Hoogvliegers, ontwikkeling naar professionele excellentie*. Rotterdam: Rotterdam University Press.
- Honours in Europe (2015). Geraadpleegd 20 september, 2015 via <http://www.honorsineurope.com/network.html>
- Kool, A. & Wolfensberger, M. (2014). Identificatie van excellente studenten. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31/32(4/1), 80-92.
- KULeuven. (2015). *Honoursprogramma Rechtsgeleerdheid*. Geraadpleegd 27 september, 2015 via <http://www.law.kuleuven.be/onderwijs/leuven/studentenportaal/rechten/honoursprogramma>
- Metropolitan university (2015). Geraadpleegd 27 september, 2015 via <http://www.metropolitanuniversity.eu/nos-activites-1/honours-college>
- Onderwijs Vlaanderen (2016). *Leerkrediet*. Geraadpleegd 20 april, 2016 via <http://onderwijs.vlaanderen.be/studenten/studietraject-evaluatie-en-diploma/leerkrediet/de-werking-van-het-leerkrediet/wat-is-het-leerkrediet>
- Scager, K., Akkerman, S.F., Keesen, F., Mainhard, M.T., Pilot, A., & Wubbels, T. (2012). Do honors students have more potential for excellence in their professional lives? *The International Journal of Higher education and Educational Planning*, 64, 19-39. In: Kool, A. & Wolfensberger, M. (2014). Identificatie van excellente studenten. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs* 31/32 (4/1), 80-92.
- UAntwerpen (2015). *Aan de slag*. Geraadpleegd 10 oktober, 2015 via www.uantwerpen.be/aan-de-slag

- UAntwerpen (2015). *Faculteit wetenschappen, honoursprogramma*. Geraadpleegd 20 oktober 2015 via <https://www.uantwerpen.be/nl/Faculteiten/Faculteit-wetenschappen/onderwijs/honoursprogramma/>
- UAntwerpen (2015). *Monitoraat Wetenschappen*. Geraadpleegd 10 oktober 2015 via <https://www.uantwerpen.be/nl/faculteiten/faculteit-fbd/onderwijs/monitoraat/>
- UAntwerpen (2015). *Overbruggingsonderwijs*. Geraadpleegd 10 oktober, 2015 via <https://www.uantwerpen.be/nl/faculteiten/faculteit-fbd/onderwijs/overbrugging/>
- UAntwerpen (2015). *Studium Generale*. Geraadpleegd 20 september, 2015 via www.uantwerpen.be/studium-generale
- UGent (2015). *Honoursprogramma, universiteitsbreed programma*. Geraadpleegd 27 september, 2015 via <http://www.ugent.be/student/nl/studeren/honoursprogramma/universiteitsbreed-programma/programma>
- UGent (2015). *Onderwijs, honours award in sciences*. Geraadpleegd 27 september, 2015 via <http://www.ugent.be/we/nl/onderwijs/honours-award-in-sciences>
- UGent (2015). *Voor studenten, honoursprogramma in Life Sciences*. Geraadpleegd 27 september, 2015 via <http://www.ugent.be/ge/nl/voor-studenten/honoursprogramme>
- Van Eijl, P., Koertshuis, E., Van den Berg, E., Spil, S., Kingma, T., Coppoolse, R., & Pilot, A. (2013a). Latent talent ontdekken en betrekken bij honoursonderwijs. In: R. Coppoolse, P. van Eijl, & A. Pilot (red.). *Hoogvliegers, ontwikkeling naar professionele excellentie*. (pp. 35-55). Rotterdam: Rotterdam University Press.
- Van Eijl, P., Pilot, A., & Heemskerk, R. (2013b). Kwaliteitszorg voor Honoursprogramma's. In: R. Coppoolse, P. van Eijl, & A. Pilot (red.). *Hoogvliegers, ontwikkeling naar professionele excellentie*. (pp. 195-208). Rotterdam: Rotterdam University Press.
- Van Eijl, P., Pilot, A., Wolfensberger, M., & Schreve-Brinkman, L. (2010). Talentontwikkeling met Honoursprogramma's. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 28(4), 182-198.
- Van Ginkel, S., Van Eijl, P., & Pilot, A. (2014). *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31/32 (4/1), 20-36.
- Vives (2015). *Honoursdegree*. Geraadpleegd 27 september, 2015 via <https://www.vives.be/honoursdegree>
- Wolfensberger, M.V.C. (2015). *Talent Development in European Higher Education: Honors Programs in the Benelux, Nordic and German-Speaking Countries*. [SpringerOpen] doi: 10.1007/978-3-319-12919-8
- Wolfensberger, M.V.C., & Pilot, A. (2014). Uitdagingen voor onderzoek naar honoursonderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 31/32 (4/1), 124-136.
- Wolfensberger, M.V.C., Sweijen, S., Van Eijl, P., Hartog, M., & Van der Vaart, R. (2010). Honours alumni over de meerwaarde van hun honours onderwijs. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 28(4), 199-216.
- Wolfensberger, M.V.C., Van Eijl, P., & Pilot, A. (2003). Universitaire Honours Programma's en hun innovatieve functie. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs* 21(2), 85-102.